Europees Parlement
2024-2029

AANGENOMEN TEKSTEN

P10_TA(2025)0130

Verslagen van 2023 en 2024 over Montenegro

Resolutie van het Europees Parlement van 18 juni 2025 over de Commissieverslagen van 2023 en 2024 over Montenegro (2025/2020(INI))

Het Europees Parlement,

– gezien de stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Montenegro, anderzijds[1], die op 1 mei 2010 van kracht is geworden,

– gezien het verzoek van Montenegro om toetreding tot de Europese Unie van 15 december 2008,

– gezien het advies van de Commissie van 9 november 2010 over het verzoek van Montenegro om toetreding tot de Europese Unie (COM(2010)0670), het besluit van de Europese Raad van 16-17 december 2010 om Montenegro de status van kandidaat-lidstaat te verlenen en het besluit van de Europese Raad van 29 juni 2012 om EU-toetredingsonderhandelingen met Montenegro te openen,

– gezien Verordening (EU) 2021/1529 van het Europees Parlement en de Raad van 15 september 2021 tot vaststelling van het instrument voor pretoetredingssteun (IPA III)[2],

– gezien Verordening (EU) 2024/1449 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 tot oprichting van de hervormings- en groeifaciliteit voor de Westelijke Balkan[3],

– gezien de conclusies van het voorzitterschap van de bijeenkomst van de Europese Raad in Thessaloniki op 19-20 juni 2003,

---

1 PB L 108 van 29.4.2010, blz. 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2010/224/oj.
2 PB L 330 van 20.9.2021, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
3 PB L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

– gezien de verklaring van Sofia van de top EU-Westelijke Balkan van 17 mei 2018 en de hieraan gehechte prioriteitenagenda van Sofia,

– gezien de verklaringen van de top EU-Westelijke Balkan van 13 december 2023 en de top EU-Westelijke Balkan van 18 december 2024, beide gehouden in Brussel,

– gezien het proces van Berlijn, gestart op 28 augustus 2014,

– gezien de mededeling van de Commissie van 6 oktober 2020 getiteld “Een economisch en investeringsplan voor de Westelijke Balkan” (COM(2020)0641),

– gezien de mededeling van de Commissie van 8 november 2023 getiteld “Mededeling 2023 inzake het uitbreidingsbeleid van de EU” (COM(2023)0690) en het bijbehorend werkdocument van de diensten van de Commissie getiteld “Montenegro 2023 Report” (Verslag over Montenegro 2023) (SWD(2023)0694),

– gezien de mededeling van de Commissie van 8 november 2023 getiteld “Nieuw groeiplan voor de Westelijke Balkan” (COM(2023)0691),

– gezien de mededeling van de Commissie van 20 maart 2024 betreffende pretoetredingshervormingen en -beleidsevaluaties (COM(2024)0146),

– gezien de mededeling van de Commissie van 24 juli 2024 getiteld “Verslag over de rechtsstaat 2024 – Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie” (COM(2024)0800), en het bijbehorend werkdocument van de diensten van de Commissie getiteld “2024 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in Montenegro” (Verslag over de rechtsstaat 2024 – Landenhoofdstuk over de situatie op het gebied van de rechtsstaat in Montenegro) (SWD(2024)0829),

– gezien de mededeling van de Commissie van 30 oktober 2024 getiteld “Mededeling inzake het uitbreidingsbeleid van de EU voor 2024” (COM(2024)0690) en het bijbehorend werkdocument van de diensten van de Commissie getiteld “Montenegro 2024 Report” (Verslag over Montenegro 2024) (SWD(2024)0694),

– gezien de in de reeks “The Commission’s overview & country assessments” verschenen publicaties van 31 mei 2023 en 13 juni 2024, waarin ingegaan wordt op het programma voor economische hervorming van Montenegro, en gezien de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije, aangenomen door de Raad op 16 mei 2023, en de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de partners van de Westelijke

Balkan, Turkije, Georgië, de Republiek Moldavië en Oekraïne, aangenomen door de Raad op 14 mei 2024,

– gezien de intergouvernementele toetredingsconferenties EU-Montenegro van 22 juni 2021, 13 december 2021, 29 januari 2024, 26 juni 2024 en 16 december 2024,

– gezien de elfde zitting van de Stabilisatie- en Associatieraad EU-Montenegro op 14 juli 2022,

– gezien de verklaring en de aanbevelingen die tijdens de 22e bijeenkomst van het Parlementair Stabilisatie- en associatiecomité EU-Montenegro van 31 oktober en 1 november 2024 zijn aangenomen,

– gezien de toetreding van Montenegro tot de NAVO op 5 juni 2017,

– gezien Speciaal verslag 01/2022 van de Europese Rekenkamer van 10 januari 2022 getiteld “EU-steun voor de rechtsstaat in de Westelijke Balkan: ondanks inspanningen nog steeds fundamentele problemen”,

– gezien het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul), dat Montenegro in 2013 heeft geratificeerd, en de aanbevelingen van de Europese Commissie inzake gendergelijkheid en de bestrijding van gendergerelateerd geweld,

– gezien het jaarlijks gepubliceerde rapport “World Press Freedom Index” van Verslaggevers zonder Grenzen,

– gezien de gegevens van het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR) over de vluchtelingensituatie in Oekraïne in april 2025,

– gezien zijn aanbeveling van 23 november 2022 aan de Raad, de Commissie en de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid betreffende de nieuwe uitbreidingsstrategie van de EU[1],

– gezien zijn vorige resoluties over Montenegro,

– gezien zijn resolutie van 29 februari 2024 over verdieping van de EU-integratie met het oog op toekomstige uitbreidingen[2],

– gezien artikel 55 van het Reglement,

---

1 PB C 167 van 11.5.2023, blz. 105.
2 PB C, C/2024/6746, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.

– gezien het advies van de Commissie buitenlandse zaken (A10-0093/2025),

A. overwegende dat uitbreiding een belangrijk instrument is van het buitenlands beleid van de EU en een strategische geopolitieke investering in vrede, stabiliteit, veiligheid en welvaart;

B. overwegende dat het nieuwe momentum voor uitbreiding dat is ontstaan door de veranderende geopolitieke realiteit en de verzoeken om toetreding tot de EU van een aantal landen van het Oostelijk Partnerschap, de EU ertoe heeft aangezet om nu snel meer werk te maken van haar beloften aan de Westelijke Balkan, die al lang hadden moeten zijn ingelost; overwegende dat de toekomst van de landen van de Westelijke Balkan binnen de EU ligt;

C. overwegende dat elk land op zijn eigen verdiensten wordt beoordeeld wat de vervulling van de criteria van Kopenhagen betreft, waaronder de volledige eerbiediging van de democratie, de rechtsstaat, goed bestuur, de fundamentele waarden van de EU en afstemming op het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU; overwegende dat de uitvoering van de noodzakelijke hervormingen op het gebied van de “fundamentele aspecten” bepalend is voor het tijdschema en de voortgang van het toetredingsproces;

D. overwegende dat Montenegro het verst gevorderd is in het toetredingsproces, met alle 33 hoofdstukken van het EU-acquis geopend en zes hoofdstukken voorlopig afgesloten, en daarvoor aanzienlijke steun van de bevolking geniet;

E. overwegende dat de EU de grootste handelspartner, investeerder en verstrekker van financiële bijstand van Montenegro is;

F. overwegende dat Montenegro blootgesteld is aan schadelijke buitenlandse invloeden, desinformatiecampagnes en andere vormen van beïnvloeding, waaronder verkiezingsinmenging, hybride oorlogsvoering en ongunstige investeringen van niet-EU-actoren, met name Rusland en China, die trachten de politieke, economische en strategische koers van Montenegro te beïnvloeden en de democratische processen en de integriteit van de media in gevaar brengen, waardoor de vooruitzichten van het land op toetreding tot de EU in gevaar komen;

G. overwegende dat op 8 juni 2024 in Belgrado een “All-Serb Assembly” (pan-Servische vergadering) plaatsvond waaraan vooraanstaande parlementsleden deelnamen, verenigd onder het motto “One people, one Assembly” (één volk, één vergadering);

Streven naar toetreding tot de EU

1. erkent de vastberaden inzet van Montenegro voor toetreding tot de EU en bevestigt wederom zijn volledige steun voor het toekomstige

EU-lidmaatschap van het land; is verheugd over de leidende regionale positie van Montenegro in het EU-toetredingsproces en over de overweldigende steun onder de burgers en de meerderheid van de politieke actoren in Montenegro voor toetreding tot de EU in 2028;

2. is verheugd over de positieve vooruitgang die Montenegro heeft geboekt bij het doorvoeren van EU-gerelateerde hervormingen en maatregelen, geschraagd door een ambitieus tijdschema, en dringt aan op collectieve inspanningen van politieke actoren, maatschappelijke organisaties en burgers; prijst Montenegro voor het voldoen aan de tussentijdse ijkpunten voor de hoofdstukken 23 en 24, die bepalend blijven voor het algemene tempo van de onderhandelingen, en voor het verkrijgen van een positief tussentijds ijkpuntbeoordelingsverslag; is ingenomen met de afsluiting van nog eens drie onderhandelingshoofdstukken, waardoor het totaal op zes komt;

3. moedigt alle politieke actoren aan om zich te blijven richten op EU-integratie en de vereiste hervormingen; benadrukt de noodzaak van politieke stabiliteit, betrokkenheid en constructieve samenwerking bij het bereiken van consensus tussen de verschillende partijen, zodat er snel en effectiever vooruitgang kan worden geboekt met het afsluiten van extra hoofdstukken in 2025, teneinde de ambitieuze tijdlijn van het land te respecteren; benadrukt dat de vastgestelde hervormingen doeltreffend en consequent moeten worden uitgevoerd om echte vooruitgang en volledige aanpassing aan de EU-wetgeving te waarborgen; roept ertoe op de werking van overheidsinstellingen en hun onderlinge coördinatie te versterken om politieke stabiliteit te bereiken, en de wezenlijke vorderingen van het land bij het doorvoeren van belangrijke EU-gerelateerde hervormingen voort te zetten, met name wat de hervorming van het kiesstelsel en justitie en de strijd tegen georganiseerde misdaad en corruptie betreft;

4. beklemtoont dat de geloofwaardigheid van de EU, met inbegrip van haar uitbreidingsbeleid als geheel, in het gedrang zou komen als de concrete vooruitgang van bepaalde landen van de Westelijke Balkan zich niet vertaalt in duidelijke vorderingen op het traject naar toetreding tot de EU;

5. is verheugd dat Montenegro zich consequent en volledig blijft afstemmen op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU, met inbegrip van de beperkende maatregelen van de EU, onder meer die in verband met de aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne en die welke gericht zijn tegen cyberaanvallen, en is ingenomen met zijn steun voor de op regels gebaseerde internationale orde op het niveau van de VN; moedigt Montenegro aan de handhaving van beperkende maatregelen te versterken en omzeiling ervan te voorkomen en de

activa van degenen tegen wie sancties zijn ingesteld, in beslag te nemen; verzoekt alle vertegenwoordigers van de regering de afstemming op het GBVB en de waarden van de EU te eerbiedigen en te bevorderen, en zich te onthouden van activiteiten die de strategische koers van Montenegro naar het EU-lidmaatschap en zijn soevereiniteit in gevaar kunnen brengen; is in dit verband zeer bezorgd over de verklaringen van hoge overheidsfunctionarissen waarin zij hun steun uitspreken voor Milorad Dodik, president van de entiteit Republika Srpska, die de soevereiniteit en territoriale integriteit van Bosnië en Herzegovina ondermijnt; betreurt de deelname van hooggeplaatste parlementsleden uit Montenegro aan de “pan-Servische vergadering” in Belgrado en hun steun voor de verklaring die bij die gelegenheid is aangenomen en die de soevereiniteit van Montenegro, Bosnië en Herzegovina en Kosovo ondermijnt;

6. benadrukt het strategische belang van het NAVO-lidmaatschap van Montenegro en is ingenomen met de actieve betrokkenheid van het land bij missies en operaties in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid van de EU, zoals de EU-zeemachtoperatie ATALANTA, alsook bij de NAVO en andere internationale en multilaterale missies; is ingenomen met het besluit van de raad voor defensie en veiligheid van Montenegro om de deelname van zijn strijdkrachten aan de militaire bijstandsmissie van de EU ter ondersteuning van Oekraïne en de NAVO-veiligheidsbijstand en -training voor Oekraïne goed te keuren en doet een oproep aan het Montenegrijnse parlement om deze besluiten vast te stellen en zo de inzet van het land voor collectieve veiligheid te versterken;

7. prijst Montenegro voor zijn humanitaire en materiële steun aan Oekraïne en voor de verlenging van het mechanisme voor tijdelijke bescherming dat personen die Oekraïne ontvluchten het recht geeft om een jaar lang in Montenegro te verblijven; herinnert eraan dat Montenegro behoort tot de landen van de Westelijke Balkan die het grootste aantal Oekraïense vluchtelingen opvangen, met meer dan 18 800 vluchtelingen uit Oekraïne die volgens de statistieken van de UNHCR op 31 januari 2025 in Montenegro waren geregistreerd;

8. blijft uitermate bezorgd over kwaadaardige buitenlandse inmenging, destabiliseringspogingen, cyberaanvallen, hybride dreigingen en desinformatiecampagnes, waaronder pogingen van actoren uit derde landen om politieke processen en de publieke opinie te beïnvloeden, teneinde de EU in diskrediet te brengen en de vooruitgang van Montenegro op weg naar toetreding te ondermijnen; dringt er bij Montenegro op aan tegenmaatregelen te nemen in nauwere samenwerking met de EU en de NAVO en door middel van intensievere regionale samenwerking tussen de landen van de Westelijke Balkan; merkt op dat religieuze instellingen als instrument voor externe beïnvloeding kunnen worden gebruikt en

veroordeelt alle ongepaste inmenging van de Servisch-orthodoxe kerk in dit verband; wijst nogmaals op het belang van het versterken van de weerbaarheid tegen buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging, onder meer door meer toezicht op het medialandschap, voorlichtingscampagnes en programma's voor mediageletterdheid; beveelt Montenegro aan een speciale taskforce voor hybride dreigingen op te richten;

9. spoort de Commissie, de Europese Dienst voor extern optreden (EDEO), de delegatie van de EU in Montenegro en de Montenegrijnse autoriteiten aan om de strategische communicatie met de Montenegrijnse burgers over de voordelen van het uitbreidingsproces en het EU-lidmaatschap en over de concrete toetredingscriteria waaraan Montenegro nog moet voldoen om in overeenstemming te zijn met de EU-vereisten, op te voeren; dringt er voorts bij hen op aan de zichtbaarheid van de EU in het land te verbeteren, ook wat betreft door de EU gefinancierde projecten; pleit voor uitbreiding van de StratCom-monitoring om de aandacht te richten op grensoverschrijdende dreigingen in verband met desinformatie in de landen van de Westelijke Balkan en de omringende landen; verzoekt de Commissie verdere steun te verlenen aan de inspanningen van de EDEO en de Taskforce Westelijke Balkan om de outreachactiviteiten uit te breiden door de zichtbaarheid in de lokale media te vergroten, verslagen te factchecken en samen te werken met maatschappelijke organisaties om valse narratieven doeltreffender tegen te gaan;

10. is ingenomen met de hernieuwde betrokkenheid van het Montenegrijnse parlement bij het Parlementair Stabilisatie- en associatiecomité;

Democratie en de rechtsstaat

11. erkent de sleutelrol van het Montenegrijnse parlement in het toetredingsproces, met name wat betreft de vaststelling van toetredingsgerelateerde wetgeving, en onderstreept het belang van parlementaire samenwerking in dit verband; herhaalt dat het Europees Parlement bereid is zijn politieke en technische middelen in te zetten om de EU-gerelateerde hervormingsagenda vooruit te helpen, onder meer door activiteiten ter ondersteuning van de democratie; neemt met bezorgdheid kennis van de opnieuw opkomende spanningen en etnische polarisatie, die het hervormingsproces vertragen; roept op tot een constructieve dialoog en consensusvorming in het hele politieke spectrum, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de kwaliteit van de wetgeving, en dringt er met klem op aan oplossingen te vinden via een parlementaire dialoog; dringt erop aan te voorkomen dat identiteitspolitiek de aandacht afleidt van de EU-agenda of de betrekkingen met de buurlanden onder druk zet en ervoor te zorgen dat Montenegro stevig op koers blijft op weg naar EU-lidmaatschap; is ingenomen

met het akkoord tussen de Montenegrijnse premier en de oppositieleiders om de Commissie van Venetië advies te vragen over de beëindiging van het mandaat van Dragana Đuranović, rechter bij het Grondwettelijk Hof, en over de terugkeer van de oppositie naar het parlement;

12. uit zijn bezorgdheid over pogingen tot wijziging van de wet inzake het Montenegrijnse burgerschap in het Montenegrijnse parlement, die ernstige en langdurige gevolgen kunnen hebben voor de besluitvormingsprocessen en de identiteit van het land, en benadrukt dat alle discussies over identiteitspolitiek met de grootste gevoeligheid moeten worden behandeld om verdere polarisatie te voorkomen en te streven naar een brede maatschappelijke consensus; spoort de Montenegrijnse autoriteiten ertoe aan eventuele wijzigingen van de wet inzake het staatsburgerschap in overleg en coördinatie met de EU te behandelen, en benadrukt hoe belangrijk het is om over elke kwestie in verband met dit onderwerp, dat van cruciaal belang is voor de identiteit en onafhankelijkheid van Montenegro, een consensus te bereiken;

13. verzoekt het Montenegrijnse parlement met klem inclusieve en transparante openbare raadplegingen te houden en het maatschappelijk middenveld vanaf een vroeg stadium van het wetgevingsproces regelmatig en op zinvolle wijze bij de besluitvorming te betrekken, met name wanneer het belangrijke wetgeving betreft in het kader van het EU-hervormingsproces; pleit voor een actievere rol voor de Montenegrijnse parlementaire vrouwenclub;

14. verzoekt Montenegro om zijn regelgevingskader voor verkiezingen volledig in overeenstemming te brengen met de EU-normen, met name wat betreft de harmonisatie van de kieswetgeving, beperking van het actief en passief kiesrecht, transparantie, geschillenbeslechtingsmechanismen, toezicht op campagnes en media en financiering van politieke partijen en verkiezingscampagnes, en om de aanbevelingen van het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa op te volgen[1]; dringt er bij Montenegro op aan de transparantie van en de controle op de uitgaven van politieke partijen te vergroten en misbruik van overheidsmiddelen te voorkomen door de desbetreffende wetgeving in overeenstemming te brengen met de EU-normen, en ook de handhaving van de regels inzake financiering door derden te verbeteren en de sancties voor schendingen aan te scherpen; wijst in dit verband op de rol van het agentschap voor corruptiepreventie (APC) en dringt aan op nauwere samenwerking tussen het APC en de financiële-inlichtingenautoriteiten om buitenlandse invloed in politieke campagnes op te sporen en te voorkomen; verzoekt

---

1 https://www.osce.org/odihr/elections/montenegro.

Montenegro voorts uitvoering te geven aan de aanbevelingen van het VN-Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen (CEDAW) inzake gendergelijkheid op kieslijsten;

15. verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten eens te meer één landelijke dag voor gemeenteraadsverkiezingen in te stellen, zoals bepaald in de wet inzake lokaal zelfbestuur, om de efficiëntie van het bestuur te vergroten, de politieke spanningen te verminderen en de stabiliteit en doeltreffendheid van gemeentelijke en overheidsinstellingen te versterken; herinnert eraan dat de toekomstige uitbetaling van middelen in het kader van de hervormings- en groeifaciliteit afhankelijk is van de uitvoering van deze hervorming, in overeenstemming met de toezeggingen van Montenegro in zijn hervormingsagenda, en dat deze hervorming als prioriteit moet worden nagestreefd; stelt verheugd vast dat in 2022 in 14 gemeenten op dezelfde dag verkiezingen zijn gehouden; pleit voor een solide wetgevingskader in dit verband; is bezorgd over het slechte verloop van het verkiezingsproces in de gemeente Šavnik;

16. verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten de wet inzake openbaar bestuur aan te nemen die een beter governancekader en de optimalisering van het openbaar bestuur mogelijk moet maken;

17. benadrukt het belang van een professioneel, op verdiensten gebaseerd, transparant en gedepolitiseerd ambtenarenapparaat; verzoekt Montenegro de desbetreffende wetgeving te wijzigen en uit te voeren om een kader te bieden voor de professionalisering, optimalisering en rationalisering van het overheidsbestuur, met inbegrip van procedurele waarborgen tegen politiek gemotiveerde besluiten over benoemingen en ontslagen, en strenge normen voor leidinggevende functies; betreurt dat er geen noemenswaardige vooruitgang is geboekt bij de vaststelling en doeltreffende uitvoering van dergelijke wetgeving en benadrukt dat de invulling van functies bij overheidsdiensten hierdoor onderhevig kan blijven aan politieke beïnvloeding;

18. is ingenomen met de opname van Montenegro in het verslag van de Commissie over de rechtsstaat 2024; neemt met bezorgdheid kennis van de vastgestelde tekortkomingen, waaronder de benoemingen bij justitie en de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie;

19. is verheugd over de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van belangrijke justitiële hervormingen, de vaststelling van een nieuw strategisch kader en de voltooiing van reeds lang lopende gerechtelijke benoemingen; verzoekt Montenegro de resterende hoge functies binnen de rechterlijke macht in te vullen;

20. dringt er bij Montenegro op aan zijn rechtskader, met inbegrip van de grondwet, met name wat de samenstelling van de raad voor de rechtspraak betreft, verder af te stemmen op de EU-wetgeving en -

normen inzake de onafhankelijkheid, verantwoordingsplicht, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit van de rechterlijke macht, en benoemingen verder te depolitiseren om de onafhankelijkheid te bevorderen, hangende internationale aanbevelingen op te volgen en criteria vast te stellen voor de pensionering van rechters en openbare aanklagers in overeenstemming met de Europese normen en met volledige inachtneming van de grondwet; betreurt de achterstand bij de behandeling van zaken en verzoekt Montenegro maatregelen te nemen om de duur van gerechtelijke procedures te verkorten, in het bijzonder voor zaken die verband houden met zware en georganiseerde misdaad, met name in verband met het witwassen van geld; beveelt aan dat Montenegro de wijzigingen van de grondwet in de laatste fase van de EU-toetredingsonderhandelingen van het land aanneemt;

21. neemt kennis van de stappen die zijn gezet in de strijd tegen corruptie, met inbegrip van nieuwe wetten en bepalingen inzake de bescherming van klokkenluiders, de oprichting van een nieuwe nationale raad voor corruptiebestrijding en een nieuwe corruptiebestrijdingsstrategie voor 2024-2028; spoort Montenegro aan zich verder te voegen naar het EU-acquis en de EU-normen, en gevolg te geven aan de aanbevelingen van de Commissie, de Commissie van Venetië en de Groep van staten tegen corruptie (Greco); spoort de Montenegrijnse autoriteiten ertoe aan de bestaande tekortkomingen bij de behandeling van zaken in verband met georganiseerde misdaad en de inbeslagneming en confiscatie van criminele vermogensbestanddelen te blijven aanpakken;

22. dringt er bij Montenegro op aan de strafrechtelijke respons op corruptie op hoog niveau op te voeren, onder meer door de effectieve handhaving van de bestaande strafwetgeving te versterken en doeltreffende en afschrikkende sancties op te leggen, en de voorwaarden te scheppen voor een doeltreffende werking van justitiële instellingen en onafhankelijke instanties die zich met corruptie bezighouden, zonder politieke beïnvloeding;

23. neemt nota van de werkzaamheden van het agentschap voor corruptiepreventie en dringt erop aan dat het voldoende financiële middelen krijgt en gedepolitiseerd wordt; verwacht dat het agentschap tastbare resultaten boekt en niet-selectief optreedt zodat het zijn integriteit versterkt en over een grotere autoriteit beschikt om zijn bevoegdheden doeltreffend uit te voeren; roept op tot een sterker kader voor corruptiepreventie;

24. dringt er bij Montenegro op aan zijn wapenwetgeving in overeenstemming te brengen met de EU-wetgeving en internationale normen, met name wat betreft technische normen voor het markeren van vuurwapens, procedures voor het onbruikbaar maken ervan en voorschriften voor alarm- en seinwapens, en een gestandaardiseerd

en doeltreffend systeem voor gegevensverzameling en -rapportage over vuurwapens op te zetten; is ontzet over de tragische massale schietpartij in Cetinje en betuigt zijn medeleven met de families van de slachtoffers; stelt bezorgd vast dat deze tragedie wordt uitgebuit voor desinformatiedoeleinden en etnische polarisatie; dringt er bij Montenegro op aan zijn crisiscommunicatie te versterken om desinformatie tegen te gaan en te zorgen voor verantwoorde berichtgeving in de media in de nasleep van gewelddadige incidenten; dringt aan op systematische maatregelen op het gebied van veiligheid, mentaal welzijn en institutionele transparantie, alsook op burgerschapsvorming, bewustmaking, outreach en educatieve initiatieven over de gevaren en risico's van vuurwapens, in overeenstemming met de verwachtingen van burgers en de maatschappelijke behoeften;

25. verzoekt Montenegro zijn visumbeleid dringend en volledig af te stemmen op dat van de EU, met name wat betreft landen die inzake irreguliere migratie of veiligheidsrisico's een probleem vormen voor de EU; uit zijn bezorgdheid over het feit dat, in tegenstelling tot de verwachtingen, twee extra landen aan de visumvrije regeling zijn toegevoegd en dat Russische en Belarussische paspoorthouders blijven genieten van een visumvrije regeling; merkt op dat de harmonisatie van het visumbeleid ook is opgenomen in de hervormingsagenda van Montenegro in het kader van de hervormings- en groeifaciliteit;

26. is ingenomen met de lopende samenwerking van Montenegro met het Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex), Europol, Eurojust en het Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving (Cepol), en wijst op het belang van deze samenwerking bij de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, met inbegrip van wapen-, drugs- en mensenhandel, en de bestrijding van terrorisme en extremisme; is ingenomen met de inwerkingtreding op 1 juli 2023 van de verbeterde overeenkomst inzake operationele samenwerking op het gebied van grensbeheer met Frontex, en moedigt verdere samenwerking tussen Montenegro en Frontex aan om het grensbeheer te versterken, asielprocedures te ondersteunen, mensensmokkel te bestrijden en overname te bevorderen;

Fundamentele vrijheden en mensenrechten

27. betreurt het dat de meest kwetsbare groepen in de samenleving nog steeds worden gediscrimineerd; verzoekt Montenegro een nieuwe antidiscriminatiewet en desbetreffende strategieën aan te nemen, door middel van een inclusief, transparant en zinvol proces waarbij de personen die hier het meest mee te maken hebben actief worden betrokken, om ervoor te zorgen dat kwetsbare groepen betere toegang krijgen tot rechten; benadrukt dat de eerbiediging van de rechten van alle nationale minderheden integraal deel uitmaakt van

het EU-acquis; dringt aan op een sterkere toepassing om te zorgen voor gelijke behandeling van alle etnische, religieuze, nationale en sociale groepen zodat zij kunnen rekenen op gelijke rechten en kansen en volledig kunnen deelnemen aan het sociale, politieke en economische leven;

28. is ingenomen met de multi-etnische identiteit van Montenegro en pleit ervoor om de talen, het cultureel erfgoed en de tradities van lokale gemeenschappen en nationale minderheden verder te bevorderen en te eerbiedigen, aangezien dit nauw verweven is met het Europese perspectief van Montenegro;

29. beklemtoont de multi-etnische identiteit van de Baai van Kotor; benadrukt dat het Europese perspectief van Montenegro nauw verweven is met de bescherming van minderheden en hun culturele erfgoed; verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten om het multi-etnische karakter van de staat, waaronder de tradities en het culturele erfgoed van de Kroatische gemeenschap in de Baai van Kotor, te koesteren;

30. toont zich diep bezorgd over bedreigde erfgoedsites in Montenegro zoals de Baai van Kotor en Sveti Stefan; benadrukt dat Sveti Stefan, samen met Miločer Park, in 2023 werd genoemd in de lijst van de “zeven meest bedreigde erfgoedsites in Europa”;

31. verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten de moeilijke levensomstandigheden van Roma in Montenegro en de discriminatie waarmee zij te kampen hebben aan te pakken, en dringt erop aan meer maatregelen te nemen ter bevordering van intercultureel begrip op scholen; verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten ook maatregelen te nemen om het klimaat van maatschappelijke inclusie van LGBTI-personen te verbeteren;

32. stelt tevreden vast dat Montenegro zijn wetgevings- en institutionele kader heeft aangepast aan het EU-acquis en de internationale mensenrechtennormen met betrekking tot de naleving van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind en de facultatieve protocollen daarbij; dringt er bij de autoriteiten op aan tekortkomingen in de uitvoering aan te pakken, met name met betrekking tot verantwoordingsplicht en toezicht;

33. pleit voor de doeltreffende uitvoering van strategieën om de rechten van personen met een handicap in alle sectoren en beleidsterreinen te eerbiedigen;

34. spreekt zijn afkeuring uit over alle haatzaaiende uitlatingen, met inbegrip van gendergerelateerde haatzaaiende uitlatingen, ook online, en haatmisdrijven; is ingenomen met de strafbaarstelling van racisme en haatzaaiende uitlatingen;

35. benadrukt dat de institutionele mechanismen voor gendergelijkheid moeten worden versterkt en verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten de loonkloof tussen mannen en vrouwen aan te pakken, de participatie van vrouwen in de besluitvorming te verbeteren – zowel in het publieke domein, met name in de overheidssector, justitie en de veiligheidsdiensten, als in het bedrijfsleven – om de politieke participatie van vrouwen te vergroten, genderresponsieve budgettering in te voeren, genderstereotypen te bestrijden en de inspanningen ter bestrijding van discriminatie van vrouwen op te voeren, met name in plattelandsgebieden; is ingenomen met de recente inspanningen ter bevordering van de vertegenwoordiging van vrouwen in wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM), en moedigt verdere inspanningen in technologiesectoren aan;

36. is ernstig bezorgd over de hoge percentages gendergerelateerd geweld, waaronder huiselijk geweld en femicide; verzoekt Montenegro zijn definities van gendergerelateerd geweld en huiselijk geweld volledig in overeenstemming te brengen met het Verdrag van Istanbul en met de aanbevelingen van internationale organen, doeltreffende beschermings- en preventiemechanismen in te stellen, ondersteuningscentra op te zetten, te zorgen voor een doeltreffende gerechtelijke follow-up voor slachtoffers van huiselijk en seksueel geweld, en een robuuster strafrechtelijk beleid ten aanzien van daders in te voeren; dringt aan op het verzamelen van uitgesplitste gegevens over gendergerelateerd geweld en genderongelijkheden om de beleidsrespons te verbeteren;

37. betreurt dat het wetsontwerp inzake wettelijke gendererkenning niet is aangenomen in 2024, hoewel het een maatregel betreft die deel uitmaakt van het EU-toetredingsprogramma van Montenegro; dringt er bij Montenegro op aan de wet onverwijld aan te nemen;

38. is ingenomen met de nieuwe mediawetten van Montenegro en zijn strategie voor het mediabeleid ter versterking van het rechtskader om journalisten en andere mediawerkers doeltreffend te beschermen; dringt aan op een nultolerantiebeleid met betrekking tot druk op, intimidatie van of geweld tegen journalisten, in het bijzonder door publieke figuren; benadrukt de noodzaak van effectieve onderzoeken, de vervolging van alle gevallen van haatzaaiende uitlatingen, lastercampagnes en strategische rechtszaken tegen journalisten, en van een doeltreffende follow-up van eerdere gevallen; benadrukt dat het recht van journalisten op toegang tot informatie moet worden gewaarborgd, evenals hun recht om een kritische houding aan te nemen; merkt op dat de persvrijheid in Montenegro aanzienlijk is verbeterd, zoals blijkt uit de stijging van het land in de wereldindex voor persvrijheid;

39. uit zijn bezorgdheid over gevallen waarbij journalisten, academici en maatschappelijke organisaties onder druk zijn komen te staan

wegens het uitoefenen van de vrijheid van meningsuiting, met inbegrip van gevallen waarbij de politie tegen hen een procedure wegens strafbare feiten heeft ingeleid; is bezorgd over het gebruik van strategische rechtszaken tegen publieke participatie (SLAPP's) die gericht zijn tegen journalisten;

40. betreurt de heersende sterke polarisatie in de media en de kwetsbaarheid van de media voor politieke belangen en buitenlandse beïnvloeding, alsook buitenlandse en binnenlandse desinformatiecampagnes die narratieven verspreiden die negatieve gevolgen hebben voor de democratische processen in het land en het Europese perspectief van Montenegro in gevaar brengen; verzoekt Montenegro betere programma's voor mediageletterdheid verder te ontwikkelen en deze als kernvak in het onderwijs op te nemen; verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten de redactionele, institutionele en financiële onafhankelijkheid van de publieke omroep RTCG te waarborgen, alsook de wettigheid van de benoeming van het bestuur ervan en de volledige eerbiediging van de rechterlijke uitspraken met betrekking tot RTCG; herinnert eraan dat deze de wet en de hoogste normen inzake verantwoordingsplicht en integriteit in acht moet nemen; betreurt dat de onafhankelijkheid van de publieke media wordt verzwakt en ondermijnd; roept alle media-entiteiten ertoe op te voldoen aan de wettelijke vereisten inzake transparantie van overheidsfinanciering;

41. is ingenomen met de bekendmaking van de resultaten van de in 2023 uitgevoerde volkstelling; verzoekt de autoriteiten om elke politisering van het proces te voorkomen; moedigt belanghebbenden aan deze resultaten op niet-discriminerende wijze te gebruiken;

42. is ingenomen met het levendige en constructieve maatschappelijk middenveld in Montenegro en beklemtoont het belang ervan voor het stimuleren van democratie en pluralisme en het bevorderen van goed bestuur en sociale vooruitgang; uit zijn bezorgdheid over de steeds beperktere ruimte voor maatschappelijke organisaties met een kritische houding, en veroordeelt alle lastercampagnes, intimidatie en aanvallen tegen maatschappelijke organisaties, met name door politieke figuren in het kader van voorstellen voor een "wet op buitenlandse agenten"; merkt op dat dergelijke wetten de fundamentele vrijheden en de werking van het maatschappelijk middenveld kunnen ondermijnen en niet in overeenstemming zijn met de waarden en normen van de EU; dringt aan op een ondersteunend rechtskader en duidelijke en eerlijke selectiecriteria met betrekking tot overheidsfinanciering; roept de raad voor samenwerking tussen de regering en niet-gouvernementele organisaties ertoe op de werkzaamheden te hervatten; benadrukt dat het belangrijk is samenwerkingsverbanden met het maatschappelijk middenveld op te bouwen en het vanaf een vroeg stadium daadwerkelijk over ontwerpwetgeving te raadplegen;

Verzoening, goede nabuurschapsbetrekkingen en regionale samenwerking

43. herinnert eraan dat goede nabuurschapsbetrekkingen en regionale samenwerking essentiële elementen van het uitbreidingsproces zijn; prijst de actieve betrokkenheid van Montenegro bij regionale samenwerkingsinitiatieven; herinnert eraan dat goede nabuurschapsbetrekkingen van cruciaal belang zijn om vooruitgang te boeken in het toetredingsproces;

44. betreurt dat hoofdstuk 31 in december 2024 niet kon worden afgesloten; verzoekt alle betrokken partijen op constructieve wijze en in de geest van goed nabuurschap oplossingen te vinden voor openstaande bilaterale kwesties en prioriteit te geven aan de toekomstige belangen van de burgers in de Westelijke Balkan; herinnert eraan dat het gebruik van onopgeloste bilaterale en regionale geschillen om de toetredingsprocessen van kandidaat-lidstaten te blokkeren, moet worden vermeden; is ingenomen met het bilaterale overleg tussen de Republiek Kroatië en Montenegro over de status van onopgeloste bilaterale kwesties; moedigt de autoriteiten aan te blijven inzetten op vertrouwenwekkende maatregelen;

45. wijst op de wijzigingen die Montenegro heeft aangebracht in het wetboek van strafvordering om juridische en praktische belemmeringen voor het doeltreffend onderzoeken, vervolgen, berechten en bestraffen van oorlogsmisdaden aan te pakken, in overeenstemming met de desbetreffende aanbevelingen; verzoekt Montenegro een proactieve benadering toe te passen bij de behandeling van zaken met betrekking tot oorlogsmisdaden, in overeenstemming met het internationaal recht en de internationale normen, om de daders en de verheerlijking van oorlogsmisdaden te identificeren, te vervolgen en te bestraffen, de toegang tot de rechter en de voorziening in rechte, herstel en schadeloosstelling voor slachtoffers te waarborgen, en het lot van vermiste personen te verduidelijken; verzoekt Montenegro voldoende middelen toe te wijzen aan gespecialiseerde aanklagers en rechtbanken, alle beschuldigingen van oorlogsmisdaden proactief te onderzoeken en kwesties in verband met bevelsverantwoordelijkheid aan de orde te stellen, en eerdere zaken die niet in overeenstemming met het internationaal of nationaal recht zijn vervolgd, te herzien; roept op tot regionale samenwerking bij het onderzoek naar en de vervolging van personen die wegens oorlogsmisdrijven worden aangeklaagd; erkent dat het aanpakken van deze kwesties en het veiligstellen van gerechtelijke feiten een belangrijke basis vormen voor vertrouwen, democratische waarden, verzoening en de versterking van de bilaterale betrekkingen met buurlanden, en moedigt Montenegro aan deze inspanningen op te voeren;

46. waarschuwt voor de gevaren van politiek revisionisme, dat gericht is op het verdraaien van historische feiten voor politieke doeleinden, het ondermijnen van verantwoordingsplicht en het vergroten van de verdeeldheid in de samenleving; veroordeelt ten stelligste de verheerlijking van oorlogsmisdadigers en wijdverbreide publieke ontkenning van internationale vonnissen inzake oorlogsmisdaden, onder meer door de Montenegrijnse autoriteiten; is van mening dat de verklaring van president Jakov Milatović waarin hij zijn spijt betuigt over de deelname van Montenegrijnse troepen aan de bombardementen op de stad Dubrovnik, een waardevolle bijdrage aan regionale vrede en verzoening vormde;

47. spreekt nogmaals zijn steun uit voor het initiatief tot oprichting van de regionale commissie voor de vaststelling van feiten over oorlogsmisdaden en andere ernstige schendingen van de mensenrechten die zijn begaan op het grondgebied van het voormalige Joegoslavië (Recom);

48. herhaalt zijn oproep om de archieven met betrekking tot de voormalige republieken van Joegoslavië open te stellen en toegang te verlenen tot de dossiers van de voormalige Joegoslavische geheime dienst en de geheime dienst van het Joegoslavische volksleger, zodat misdaden uit het communistische tijdperk grondig kunnen worden onderzocht en behandeld;

Sociaal-economische hervormingen

49. is ingenomen met de opname van Montenegro in SEPA-betalingsregelingen, wat de kosten voor burgers en bedrijven verlaagt; beklemtoont dat dit kansen biedt voor bedrijfsuitbreiding, een groter concurrentievermogen, innovatie en betere toegang tot buitenlandse directe investeringen;

50. is verheugd over het groeiplan voor de Westelijke Balkan, dat tot doel heeft de regio te integreren in de eengemaakte markt van de EU, regionale economische samenwerking te bevorderen en EU-gerelateerde hervormingen te intensiveren, en waarin de hervormings- en groeifaciliteit voor de Westelijke Balkan ter waarde van 6 miljard EUR is opgenomen; is verheugd dat Montenegro een hervormingsagenda heeft aangenomen en moedigt de volledige uitvoering ervan aan; merkt op dat de uitvoering van de vastgestelde hervormingsmaatregelen van de hervormingsagenda van Montenegro in het kader van het groeiplan toegang zou bieden tot meer dan 380 miljoen EUR aan subsidies en gunstige leningen, onder voorbehoud van een succesvolle uitvoering; benadrukt het belang van inclusieve raadplegingen van belanghebbenden, met inbegrip van lokale en regionale overheden, sociale partners en het maatschappelijk middenveld, bij de ontwerp-, uitvoerings-, monitoring- en evaluatiefasen;

51. moedigt Montenegro aan optimaal gebruik te maken van alle EU-financiering die beschikbaar is in het kader van het pretoetredingsinstrument (IPA III), het economisch en investeringsplan voor de Westelijke Balkan, het Ipard-programma en de hervormings- en groeifaciliteit voor de Westelijke Balkan, de sociaal-economische convergentie met de EU te versnellen en zijn wetgeving inzake fraudepreventie verder af te stemmen op die van de EU; herinnert aan de conditionaliteit van EU-financiering, die kan worden bijgesteld of opgeschort in geval van significante achteruitgang of aanhoudend gebrek aan vooruitgang op het gebied van fundamentele kwesties;

52. roept de EU en de landen van de Westelijke Balkan op een kader in te stellen voor een doeltreffende samenwerking tussen het Europees Openbaar Ministerie (EOM) en de toetredingslanden om nauwe samenwerking en de vervolging van misbruik van EU-middelen te faciliteren, onder meer door de detachering van nationale verbindingsfunctionarissen bij het EOM; moedigt Montenegro aan de werkafspraken met het EOM volledig uit te voeren; verzoekt de EU om de nodige wettelijke en politieke regelingen uit te werken om de bevoegdheid van het EOM uit te breiden tot EU-middelen die aan Montenegro als kandidaat-lidstaat worden besteed;

53. is ingenomen met de economische groei van Montenegro; dringt aan op meer maatregelen om het begrotingstekort en de overheidsschuld terug te dringen en om vrijstellingen van indirecte belastingen die niet in overeenstemming zijn met het EU-acquis, verder af te schaffen; verwelkomt de inspanningen om deze fiscale kwetsbaarheden te verminderen; wijst er nogmaals op dat er meer overheidsinvesteringen in het onderwijs nodig zijn met het oog op een duurzame sociale en economische ontwikkeling;

54. wijst op de Montenegrijnse overheidsschuld bij buitenlandse financiële instellingen en bedrijven, en benadrukt dat deze schuld kan worden gebruikt als pressiemiddel om beleidsbeslissingen van het land te beïnvloeden, met name met betrekking tot China en Rusland; is ingenomen met de inspanningen om deze kwetsbaarheden te verminderen en roept de autoriteiten op de economische afhankelijkheid van China verder af te bouwen en gebruik te blijven maken van het economisch en investeringsplan voor de Westelijke Balkan, het Global Gateway-initiatief van de EU en de hervormings- en groeifaciliteit om groenere en transparantere alternatieven voor het financieren van infrastructuurprojecten te vinden; verzoekt Montenegro om bij toekomstige infrastructuurprojecten de transparantie te vergroten, openbare inschrijvingen te waarborgen en buitensporige schuldafhankelijkheid van buitenlandse schuldeisers te voorkomen;

55. verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten maatregelen te nemen om ontvolking en emigratie tegen te gaan, met name door investeringen

in onderwijs en gezondheidszorg, vooral in het noorden van het land, alsook door decentralisatie door te investeren in middelgrote steden;

56. moedigt de Montenegrijnse autoriteiten aan de digitale transformatie te stimuleren en een empirisch onderbouwd arbeidsmarktbeleid te voeren om de aanhoudend hoge werkloosheid, in het bijzonder onder vrouwen en jongeren, aan te pakken, en tegelijkertijd de institutionele capaciteit te versterken en het onderliggende kader voor digitaal beleid te verbeteren, en de jongerengarantie en de nieuwe strategie voor jongeren doeltreffend ten uitvoer te leggen; dringt er bij de autoriteiten op aan de braindrain dringend aan te pakken; pleit voor de ontwikkeling van gerichte preventieve maatregelen en stimulansen om informele bedrijven en werknemers te legaliseren, aangezien een omvangrijke informele sector de economische en sociale ontwikkeling in Montenegro blijft belemmeren;

57. stelt tevreden vast dat wordt opgeroepen tot snelle integratie van alle landen van de Westelijke Balkan in de digitale eengemaakte markt van de EU vóór hun feitelijke toetreding tot de EU, wat van cruciaal belang is voor de totstandbrenging van een digitaal veilige omgeving;

58. roept op tot meer transparantie bij overheidsopdrachten, met name bij procedures via intergouvernementele overeenkomsten, en tot volledige naleving van de EU-regels en -beginselen; verzoekt Montenegro het aantal aanbestedingsprocedures zonder aanbestedingsbericht te verminderen; uit zijn bezorgdheid over de financiële lasten en het gebrek aan transparantie rond de aanleg van de autosnelweg Bar-Boljare die met een Chinese lening wordt gefinancierd; benadrukt dat de geheimhouding in verband met leningsovereenkomsten en bouwovereenkomsten bezorgdheid doet ontstaan over de verantwoordingsplicht;

59. spreekt zijn bezorgdheid uit over alle overeenkomsten of projecten waarbij de regels voor overheidsopdrachten, transparantieverplichtingen en voorschriften inzake openbare raadpleging, zoals vastgelegd in nationale wetgeving en EU-normen, worden omzeild; roept de regering van Montenegro op om ervoor te zorgen dat de beginselen van transparantie, verantwoordingsplicht, inclusieve besluitvorming en de rechtsstaat volledig worden geëerbiedigd bij alle initiatieven op het gebied van openbare infrastructuur en ontwikkeling;

Energie, milieu, biodiversiteit en connectiviteit

60. dringt er bij Montenegro op aan de groene transitie te bevorderen, ondersteund met EU-middelen, zijn institutionele en regelgevingskader te verbeteren en de veerkracht op energiegebied te vergroten door eindelijk het langverbeide nationale energie- en

klimaatplan aan te nemen en uit te voeren, energie-efficiëntiewetten goed te keuren en verder te integreren met de energiemarkten van de EU; verzoekt dat alle nieuwe projecten in verband met de groene transitie worden uitgevoerd in overeenstemming met de EU-normen inzake milieu, staatssteun en concessies;

61. betreurt het gebrek aan vooruitgang bij belangrijke sectorale hervormingen op het gebied van vervoersbeleid; verzoekt de Montenegrijnse autoriteiten de ontwikkeling van de vervoerssector van het land af te stemmen op de strategie voor duurzame en slimme mobiliteit voor de Westelijke Balkan, met bijzondere aandacht voor spoorwegen, multimodaliteit en het verminderen van CO_2-emissies en andere milieueffecten, en zijn vervoersontwikkelingsstrategie verder uit te voeren en de administratieve capaciteit voor de uitvoering van trans-Europese vervoersnetwerken te versterken;

62. is ingenomen met de verlaging van de dataroamingtarieven tussen de EU en de landen van de Westelijke Balkan en roept de autoriteiten, de particuliere sector en alle belanghebbenden op alle nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de prijzen voor dataroaming uiterlijk in 2028 dicht bij de binnenlandse prijzen komen te liggen; is verheugd dat de eerste uitvoeringsfase van de routekaart voor roaming tussen de Westelijke Balkan en de EU in werking is getreden;

63. pleit ervoor sectorale strategieën voor afvalbeheer, lucht- en waterkwaliteit, natuurbescherming en klimaatverandering aan te nemen, waarbij wordt gezorgd voor een strategische planning van investeringen; neemt kennis van het gebrek aan vooruitgang en de daaruit voortvloeiende toenemende kosten bij de constructie van essentiële waterzuiveringsinstallaties om verontreiniging van rivieren en van de zee door riool- en afvalwater te voorkomen in zeven gemeenten;

°

° °

64. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie, de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, de commissaris voor Uitbreiding, de commissaris voor het Middellandse Zeegebied, de regeringen en parlementen van de lidstaten, en de president, de regering en het parlement van Montenegro, en te zorgen voor vertaling en publicatie in het Montenegrijns.